

Margita Šnel-Živanović

Ulrich Engel, Deutsche Grammatik, Julius Groos, Heidelberg, 1988, 888 str.

U predgovoru autor nam saopštava da je u nastajanju ove gramatike učestvovalo mnogo naučnih radnika, pre svega iz Instituta za nemački jezik u Manheimu, kome autor i sam pripada, kao i istraživača iz gotovo svih evropskih i nekih vanevropskih zemalja.

Ova opsežna knjiga podeljena je u osam većih poglavlja koja obuhvataju opis sledećih jezičkih fenomena:

- A. Opšte i osnovno (Allgemeines und Grundsätzliches), str. 11
- T. Tekst (Der Text), str. 33
- S. Rečenicu (Der Satz), str. 179
- V. Glagol (Das Verb), str. 388
- N. Nominalno područje (Der nominale Bereich), str. 499
- P. Partikule (Partikeln), str. 689
- E. Jezičke fenomene različitih nivoa (Ebenübergreifende Phänomene), str. 779
- I. Interpunkciju (Interpuktion), str. 819
- Popis literature (Literaturverzeichnis), str. 851
- Registar (Register), str. 861

U poglavlju A 1. autor nam i sam predstavlja svoju knjigu, te kaže da je ona pisana za praktičnu upotrebu, za sve čitaoce koji žele da nauče nemački jezik, kao i za one kojima je neophodno znanje o ovom jeziku: kako za ljubitelje jezika tako i za učenike, studente, profesore i pisce udžbenika. Zato je obim, jezički materijal i način opisa jezika prilagođen budućim korisnicima ove savremeno napisane gramatike.

Kako je nemoguće da se dâ sveobuhvatan opis jednog jezika, autor se rukovodio onim što je korisno za čitaoca i stanjem u istraživanju jezika. Zato je ponešto u ovoj gramatici moralo da bude izostavljeno.

Mnogima će biti žao npr. što se u njoj ne govori sistematski o izgovoru, o funkcionalnim jedinicama zvuka (funktionale Klangeinheiten), o rečeničnoj intonaciji. Fonično područje (phonischer Bereich), mađa bi trebalo da je sastavni deo svake gramatike, svesno je izostavljeno, jer je drugačije prirode od prirode ostalih poglavlja.

Terminologija upotrebljena u ovoj gramatici u okvirima je školske gramatike. Pri uvođenju novog termina koriste se jednostavni izrazi. Osim toga, svaki termin je

definisani i objašnjeni. Zato ovu knjigu mogu da čitaju i oni koji nemaju veće gramatičko predznanje.

Gramatika sadrži oko 120 dijagrama pomoću kojih se slikovito potkrepljuje teorijsko objašnjenje nekog od datih fenomena.

Predmet opisa u ovoj gramatici je nemački jezik – pisani kao i govorni. Ona se bavi upotrebom prozom (Gebrauchsprosa). Ako se daju primeri iz literarnih dela, navodi se pisac teksta. Autor ove gramatike bavi se nemačkim jezikom, onakvim kako ga pojedine socijalne grupe u različitim situacijama koriste. Naziva ga standardni jezik (Standardsprache). Najvažnija varijanta standardnog nemačkog jezika svakako je svakodnevni govor (Alltagssprache), tj. govor koji se koristi u svakodnevnoj komunikaciji.

Ova praktična gramatika bazira se u osnovi na koncepciji tzv. “dependencijalne gramatike” koja glagolu i valentnosti glagola daje centralno mesto.

Autor upućuje čitaoca na sledeću literaturu koja će ga informisati sa osnovama pomenute gramatike:

1. Marlene Rall/Ulrich Engel/Dietrich Rall: *DVG für DaF*, Heidelberg, ²1985.
2. U. Engel: Bemerkungen zur Dependenzgrammatik. In: *Neue Grammatiktheorien und ihre Anwendung auf das heutige Deutsch* (= Sprache der Gegenwart XX), Düsseldorf 1972, S. 111–155.
3. U. Engel: *Syntax der deutschen Gegenwartssprache*. (= **Grundlagen der Germanistik 22**) Berlin, ²1982.

U ovoj gramatici preuzeti su poticaji Lajpciškog lingvističkog kruga oko Gerharda Helbiga, zatim “gramatika padeža” Ch. J. Fillmorea, “generativna dependencijalna gramatika” Heinza Vatersa, poticaji Ch. C. Friesa, J. Fourqueta i drugih.

Pojedina poglavlja manje su vezana za specijalne teorije, dok se neka oslanjaju na više različitih teorija.

Danas nam stoje na raspolaganju već mnoge gramatike. Ova gramatika, kako autor kaže, sadrži – kao i druge – malo toga novog; veći deo nalazi se i u drugim gramatikama, te postavlja pitanje: zar je trebalo napisati još jednu – novu gramatiku?

U. Engel smatra da je to bilo potrebno jer ona prati ciljeve koje ostale gramatike prate samo delimično. Najvažniji ciljevi su po njemu sledeći:

1. Nemački jezik treba da je opisan što potpunije. U ostalim gramatikama se tekstualne i frazne strukture opisuju delimično ili nikako.
2. Opis nemačkog jezika mora biti prilagođen praksi. Postojeće gramatike opisuju npr. red reči, vremena, komparaciju adjektiva i dr. ali obično nedovoljno rasvetljeno i didaktički nedovoljno prilagođeno.
3. Nemački jezik treba da je opisan na naučnoj osnovi a istovremeno na jasan način. Ovakav kompromis uspele su da ostvare samo neke gramatike. Naučne gramatike obično su teško razumljive a jasne nisu na odgovarajućem naučnom nivou.

U kolikoj meri je ova gramatika uspela da ostvari navedene ciljeve, kaže autor, neka odluče čitaoci.

U. Engel ističe kako mu je pri pisanju ove knjige bilo stalo do toga da pokaže da je **tekst** najvažnija dimenzija jezika, jer je samo u tekstu moguća jezička jasnoća. Zato je taj deo, koji se odnosi na tekst, stavio na početak ove gramatike. Ostali njeni delovi ga pretpostavljaju.

Pojedina poglavlja gramatike opisuju sledeće:

- A. Opšte i osnovno (Allgemeines und Grundsätzliches)
 - A1. Određivanje stajališta (Standortbestimmung), str. 11
 - A2. Reči Die Wörter), str. 15
 - A3. Klase reči (Wortklassen), str. 17
 - A4. Delove rečenice (Die Teile des Satzes), str. 21
 - A5. Formalizovan opis (Formalisierte Beschreibung), str. 25
- T. Tekst (Der Text)
 - T0. Uvod (Einleitung), str. 33
 - T1. Govorne činove (Sprechakte), str. 35
 - T2. Koneksiju u tekstu (Konnexion im Text), str. 80
 - T3. Strukturu teksta (Textaufbau), str. 103
 - T4. Prethodna razmišljanja (Vorüberlegungen), str. 118 (skica sistematike vrste teksta, opis pojedinih vrsta teksta)
- S. Rečenicu (Der Satz)
 - S0. Opšte: rečenicu i njene članove (Allgemeines: der Satz und seine Glieder), str. 179
 - S1. Rečenične obrasce (Satzbaupläne), str. 185 (dopune, rečenični obrasci i modeli, glagoli klasifikovani prema rečeničnim modelima)
 - S2. Dodatke (Angaben), str. 219
 - S3. Kompleksne rečenice (Komplexe Sätze), str. 240
 - S4. Red reči u rečenici (Folgerregeln für den Satz), str. 303
 - S5. Značenja rečenice (Satzbedeutungen), str. 356
- V. Glagole (Das Verb)
 - V0. Pregled (Überblick), str. 388
 - V1. Slabe, jake i nepravilne glagole (Schwache, starke und unregelmässige Verben), str. 393
 - V2. Druge klasifikacije glagola (Andere Verbklassifikationen), str. 405
 - V3. Verbum finitum (Das finite Verb), str. 412
 - V4. Verbum infinitum (Das infinite Verb), str. 430
 - V5. Tvorbu glagola (Wortbildung des Verbs), str. 438
 - V6. Verbalni kompleks (Des Verbalkomplex), str. 443
 - V7. Problem vremena u nemačkom (Zum Problem der Tempora im Deutschen), str. 494
- N. Nominalno područje (Der nominale Bereich)
 - N0. Uvod (Einleitung), str. 499
 - N1. Nomen (Das Nomen), str. 500
 - N2. Determinativ (Das Determinativ), str. 523
 - N3. Adjektiv (Das Adjektiv), str. 556
 - N4. Nominalnu frazu (Die Nominalphrase), str. 603
 - N5. Pronomen (Das Pronomen), str. 649

- P. Partikule (Partikeln)
- P0. Osnovno i razgraničenje (Grundsätzliches und Abgrenzung), str. 689
- P1. Prepoziciju (Die Präposition), str. 691
- P2. Subjunktora (Der Subjunktora), str. 708
- P3. Konjunktora (Der Konjunktora), str. 738
- P4. Adverb (Das Adverb), str. 749
- P5. Modalne partikule (Modalpartikeln), str. 762
- P6. Ranžirne partikule (Rangierpartikeln), str. 763
- P7. Graduativne partikule (Gradpartikeln), str. 764
- P8. Kopulativne partikule (Kopulapartikeln), str. 767
- P9. Ekvivalente rečenica (Satzäquivalente), str. 772
- P10. Partikule nijansiranja (Abtönungspartikeln), str. 774
- P11. Ostale partikule (Sonstige Partikeln), str. 775
- E. Jezički fenomeni različitih nivoa (Ebenübergreifende Phänomene), str. 779
- E0. Opšte (Allgemeines), str. 779
- E1. Negaciju (Negation), str. 779
- E2. Nizanje (Häufung), str. 794
- E3. Apoziciju (Die Apposition), str. 806
- E4. Kongruenciju (Die Kongruenz), str. 812
- I. Interpunkciju (Die Schreibzeichen)
- I0. Opšte (Allgemeines), str. 819
- I1. Pregled znakova interpunkcije (Die Schreibzeichen im Überblick), str. 822
- I2. Generalne znakove interpunkcije (Generelle Schreibzeichen), str. 828
- I3. Interpunkciju kod iskaza (Äusserungszeichen), str. 833
- I4. Interpunkciju kod rečenica: zarez (Satzzeichen: Das Komma), str. 840
- I5. Interpunkciju kod reči (Wortzeichen), str. 846

Završne stranice ove mnogostrano upotrebljive gramatike čine upute za korišćenje literature (Literaturhinweise, str. 851-860) i registar (Register, str. 861-888) stručnih termina. Literatura je pregledna. Izbor je izvršen prema pojedinim poglavljima u knjizi. Obuhvaćene su pretežno knjige a ređe časopisi, jer se do časopisa teže dolazi. Godina prvog izdanja određenog dela stoji u okrugloj zagradi. Registar sadrži stručne termine koji su upotrebljeni u gramatici. Svaki termin kratko je definisan.